

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI LAPJA

AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE ÉS A GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 10 K. Félévre 5 K. Negyed-
évre 2 K 50 f. Külföldre egész évre 15 korona. Községeknek,
papok-, gazdasági egyleti tagok- és közs. előjáróknak egész évre
8 K. Tanítóknak, közs. és körjegyzőknek 7 K. — Egy példány
Telefon-szám 15. ára 10 fillér. Telefon-szám 15.

Felolós szerkesztő és kiadótulajdonos

BETEGH PÁL.

Főmunkatárs: FÜLEI SZ. LAJOS.

HIRDETÉSI DIJAK: Hivatalos hirdetések 100 szóig minden
szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések □cm.-ként 6 fillér-
többszöri közlésnél 4 fillérért közöltenek. Nyílt-tér sora 1 K. Hir-
detés és nyílt-tér díja előre fizetendő. — Megjelen heten ki nt
két szer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő üzlete (Kossuth-utca), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések
M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489. sz. és hirdetések intézendők. — Kéziratok vissza nem adatnak. M 1. r. postatakarék és Clearing számla 10,489. sz.

A parajd—sóvárad vasut kérdéséhez.

E lapok multkori számainak egyikében körülményesen leírtam volt, hogy H o r o v i t z Sámuel budapesti vállalkozó ajánlatot tett Kisküküllővármegye törvényhatósági bizottságához a parajd—sóvárad vasut kiépítése tárgyában s hogy e célra ki is hasznóbérelt Parajdon, a közbirtokosságtól egy andesit kőbányát s kilátásba helyezte az eddig megszerzett szükséglet fedezésére nevezett bányában évenként 1000 kocsi-rakomány zuzott kavicsot termelni. Eddig a dolog. Ámde, ha tekintetbe vesszük egyéb más forgalom beszámításával is, az évenkénti 1000 kocsi-rakomány kavicsot, mely az eddig átengedett közutak fedanyaggal való ellátását lesz fedezendő: a nevezett vasut minél előnyösebb s ezáltal föltétlenül bizonyosabb kiépíthetése szempontjából el nem mulaszthatjuk, hogy Marostordamegye, illetve ennek törvényhatósági bizottságát s a befolyásosabb köröknek a köziránti érdekeltségét és figyelmét föl ne hívjuk arra, hogy legalább közutainak meggyénkre rugó vonalait fedanyaggal való szükségletének fedezését saját gazdálkodási szempontból is fentnevezett vállalkozónak ajánlják föl, mert bár hihetetlennek tünik fel előttünk, de a tiszta tény beigazolja, hogy Marostordamegye, sőt Kisküküllőmegye közutainak is egy részére a zuzott kavicskövet Bánfihunyadon tul, Kissebesről szállítják és pedig szakértők véleménye szerint összehasonlíthatatlanul ros-

szabb minőségben, mint minőt a parajdi kőbánya fog szolgáltatni. Avagy más tekintetben is nem-e aktuális közgazdasági jelentőségű visszhatása leend-e a parajd—sóvárad vasut kiépítésének a székelység központjának forgalmára.

A korondi gyógy-, de kivált a szovatai sósfürdők modern színvonalra emelése százszekretet fektetnek be, mindazonáltal ezek teljes föllendülésének s széleskörű látogatottságának csak a kiépítendő vasut nyújt biztosítékot.

Minő furcsa gondolkodásba ejti az embert az a körülmény is, hogy rengeteg őserdeink dacára Marosvásárhely piacát Csucsalátja el tüzfával, melynek régi kőb-öle körül 36—40 koronába.

Biztos forrásból vett értesüléseink alapján azonban örömmel regisztrálhatom, hogy mihelyt züllött helyzetünk, közgazdasági tekintetekben annyira fontos szanalása megoldást nyer s ha a politikai láthatárt fenyegető baljóslatu felhők eltűnnek s a törvényhozás a rendes mederben ismét megkezdí áldásosabb működését: a parajd—sóvárad vasut kiépítésének megkezdéséhez hozzá fognak.

Eddig el a dolog hát bevezett tény, mi annyival is inkább bizonyos, mert bírjuk nagymélt. S á n d o r János kormánybiztos ur garanciáját, mit saját szavaival úgy fejezett ki, hogy: „a d d i g n e m h a l o k m e g, m i g a p a r a j d — s ó v á r a d i v a s u t k i n e m é p ű l.” Mindazonáltal megyénk s a székelység közérdeke méltán megköveteli, hogy a köz-

ügyek vezetésének élén levők áthatva legyenek ennek a kérdésnek végtelen fontosságától s ne csak gondolkozzanak székelygazdasági állapotaink felett, hanem tegyenek is addig, míg meg nem kongatják a lélekharangot felettünk.

Orbók Gyula.

Udvarhelyvármegye őszi közgyűlése.

Vármegyénk törvényhatósági bizottsága ez évi II. rendes közgyűlését — mint mult számunkban is említettük — szombaton tartotta meg kishalmgyi H o l l a k y Arthur főispán elnöklétével A diszközgyűlés befejezte után 10 perccel nyitotta meg főispánunk a rendes közgyűlést, melynek első pontját a vármegye 1904. évi költségvetése képezte és azt 128,666 K szükséglettel és 121,289 K fedezettel magáévá tette és a hiány fedezését az államtól kéri.

Hevesvármegye és Szeged város ismeretes föl- és átiratai, valamint U g r o n Zoltán tvh. bizottsági tagnak a „nemzeti követelések és a törvényen kívüli állapot” megszüntetése iránti indítványai alapján, az állandó választmány következő javaslata került tárgyalás alá:

„Elhatározza a törvényhatósági közgyűlés, hogy kérvényt intéz az országgyűléshez annak kimondása iránt, hogy a közös hadsereg kiegészítő részét képező magyar hadseregben a magyar állam önállóságának külső kifejezése képen a katonai jelvényeken és zászlókon a magyar állam címere és színei alkalmaztassanak. Kérjük annak kimondását, hogy a közös hadsereg magyar ezredeiben a katonai igazságszolgáltatás nyelve a magyar államnnyelv legyen. A történelmi jogfolyonosság alapján állva, kérjük az 1792. évi IX. t.-c. és 1807. évi I. t.-c. 9 §-ban és az 1840. évi III. t.-c. 12. §-ban már megadott jognál fogva annak kimondását, hogy a közös hadsereg magyar ezredeiben csak magyarhonos tisztek alkalmazhatók. Ezen törvény

A „SZÉKELY-UDVARHELY” TÁRGÁJA.

Emlék-beszéd.

(Udvarhelyvármegye törvényhatóságának folyó évi október 17-én tartott diszközgyűlésén elmondotta Soó Gáspár, r. kath. főgimn. igazg., tvh. biz. tag.)

(Folyt. és vége.)

Több sikert ért el Deák és vele a nemzet az 1839—40-iki országgyűlésen, hol ő már határozott vezére a nemzeti ügynek a jog- és alkotmány-sértő kormány szemben. A kormányt nem ellenléki viselkedéséből támadta, hanem azért, mert meggyőződése szerint törvénytelenége lefontja azt a tiszteletet is, melylyel a nemzetnek a végrehajtó hatalommal szemben kellene viseltetni. Ugy volt, hogy a kormány, mely a jogot sérti, nem egyéb erőnél, a jogot tisztelő kormány maga az élőtörvény. Az ekkor tartott beszédei, a főrendekhez irt izenetei, a királyhoz készített feliratai együtt a polgári és alkotmányos szabadság elveinek tanfolyamát képezik; bő forrását a polgári jogokban és az államban levő hatalmak kölcsönös viszonyait illetőleg tájékozást kereső államférfiaknak. Már itt hangoztatja, hogy a szabadság sérelmeit elhallgatni vétek még akkor is, ha a reménynek utolsó szikrája is elenyészelt, mert amit a hatalom ront meg, az ismét feléledhet, de amit a nemzet könnyelműsége dob oda önként, vagy gyávasága elhanyagol, azt visszaszerezni ritkán lehet. A szólásszabadság biztosítottat, Kossuth, Wesselényi és Lovassy szabadságukat visszanyerték, a kormány felelőségének elve kidomborítva.

Erős jellemének és szilárdságának szép bizonyosságát látjuk, mikor a korteskedés sarával bepiszkított mandátumot 1843-ban visszautasítja, jöllehet, még barátai és gyávanak mondják, a főispán pedig a törvényes büntetés emlegetésével erőszakolja. Egy benső erkölcsi szózatnak, szíve és esze parancsának engedelmeskedik, mondja, nem akarja viselni a szemrehányást, hogy ő is a korteskedés sokoldalú mesterkedésének közöni állását. Nem veszen részt az 1843—44-iki országgyűlésen, ami ennek meddőségén látszik; de nem sokára, midőn a hazafias ellenzék egységét veszély fenyegeti s a kormány törvénytelenégei szaporodnak, sorakozik a jó hazafiak mellé, sőt a közeledő országgyűlés előtt a frakciókra oszlott ellenzék programját ő fogalmazza, melynek alapján a kibontakozás és átalakulás külső események nyomása alatt oly gyorsan bekövetkezett.

Az általános elvek diadala teljes lett 1848. áprilisig, de akkor következett az elvek alkalmazása, a rendezés munkája, hol Deák bölcsességére és tapintatára nagy szükség volt. „A politikában legnehezebb idő akkor van, midőn a régi hagyományok megszűnnek irányadók lenni, az új elvek még nincsenek alkalmazásban, midőn a régi hatalom megszokott tekintélye megbukik, az újnak tekintélye még nem szilárdult meg.”

Ekkor kire tekinthetett volna a nemzet, több reménytel és bizalommal, mint Deákra, kiben a jog eszméjét látta mintegy megtestesülve s kinek igazságszeretében éppen úgy bizott, mint bölcsességében s aki oly sokszor hirdette, hogy a szabadságnak a jog tisztelete és a rend a legfőbb

biztosítéka. Mindenki meg volt győződve, hogy Deák Ferencben megvan a nagy időknek megfelelő bölcsesség és bátorság; bátorság, ellenállani polgártársai hevének is és hűnek lenni önmagához a nagy kavarodásban is.

A szabadságnak hatalmas védője Deák; egyaránt felemelte szavát, ha a jogot kellett védelmeznie, felfelé és lefelé. Amint tiltakozott akkor, mikor a képviselőház rovására a kormánynak hatalmát akarták növelni, jöllehet, maga is tagja volt a kormánynak, az első felelős miniszteriumnak, éppen úgy tiltakozott a külső beavatkozás ellen is, visszautasítva a bécsi miniszteriumnak törvénytelen követeléseit; a legsúlyosabb viszonyok között is ragaszkodott a törvényességhez. Midőn pedig a kedélyek forrongásában a személy és vagyonbiztonságot támadták meg egyesek, kemény szavakkal kelt ki a kicsapongás ellen. Azt mondja: ha a szabadság arra szorul, hogy miatta egyeseket üldözzünk, ránk nem lehet bízni a haza javát.

Az 1848-as törvények, melyek az alkotmány szellemében készültek, s a nemzet kívánalmainak megfelelőek, nagyrésztben a Deák kodifikatori ügyességének bizonyítékai.

Midőn az országgyűlés az Ausztriával való tárgyalás alkalmával többször kijelentette, küldöttség által is, hogy minden érdektalálkozásokat kész az alkotmány, igazság és méltányosság alapján kiegyenlíteni, de a bécsi központi kormánykozogek a magyar ügyekre megszokott beavatkozásról nem akartak lemondani és harcot kezdtek: Deák Batthyányval lemondott a minisz-

s elv gyakorlati keresztülvitele céljából kívánjuk, hogy a magyar szent korona országai területén működő katonai tanintézetekben a tanítás nyelve a magyar államnyelv legyen, ezek az intézetek pedig a közös költségekhez való hozzájárulás arányában szaporítottassanak, felsőbb műszaki akadémia is létesíttessék és a magyar honos tisztek visszahelyezése tárgyában kiadott 1868. évi felségrendelet végrehajtsák, hogy így magyar tisztek elegendő számban álljanak rendelkezésre. Az 1867. évi XII. t.-c.-ben lefektetett teljes paritás és a magyar állami souverénitás elengedhetetlen követelményeként tartjuk, hogy a közös hadsereg magyar ezredeiben a magyar szolgálati és vezényleti nyelv behozassék. Mivel azonban ennek megvalósítása a kellő előkészület hiányában csak általános nemzetközi közohajt. Kérjük végül, hogy a fent részletezett nemzeti kívánalmak teljesítésével, alkotmányos uton, alkotmányos eszközökkel, a parlamenti békét helyreállítani s az országot a törvényen kívüli állapot következtében beállt és beállható súlyos anyagi károktól megóvni kegyeskedjék.

Ezen javaslatához Daniel Lajos még azt a pótindítványt tette, hogy magyar altisztképző iskolák is állíttassanak föl. Ezt a közgyűlés az előbbivel együtt egyhangulag magáévá tette. Deák Miklós elismerését nyilvánította az állandó választmány hazafias gondolkodása fölött s még csak azzal kívánna megtoldani annak javaslatát, hogy a katonaság is esküdjék meg az alkotmányra. Azonban — miután hivatkozás történt arra, hogy a király, mint legfőbb parancsnok fölesküdt az alkotmányra — Deák Miklós azon indoklással, hogy egy hazafias határozat illő, hogy egyhangulag történjen s kijelentésével annak, hogy mintsem az ő indítványa esetleg kétségsé tegye az előbbinek megvalósulását, indítványát visszavonja. A közgyűlés tehát egyhangulag, nagy lelkesedéssel határozott

Ugyancsak egyhangulag fogadták el az állandó választmányának Körber osztrák miniszterelnökre vonatkozó következő javaslatát is:

„A törvényhatósági bizottság dr. Körber, az osztrák örökös tartományok miniszterelnökének Magyarország legsajátosabb és törvényeink értelmében minden idegen külső befolyástól menten, önállóan intézendő belügyeibe való beavatkozását jogosulatlanul és illetéktelenül tartja és épp ezért kérvénnyel fordul a törvényhozáshoz az iránt, hogy ezen jogosulatlan és illetéktelen be-

avatkozást az ország méltóságának megfelelő módon és formában visszautasítani méltóztassék.

Ugron Zoltán tvh. bizottsági tagnak a három évet kiszolgált katonák hazabocsátását megtiltó rendelet, valamint a Chlopyban kelt hadparancs és az ezt követő királyi leirat tárgyában beadott önálló indítványai lettek volna soron. Azonban előzőleg Ugron visszavette indítványait s így habár Kovácsy Albert dr. ügyvéd hosszabban fejtegette az indítványok helyességét, a törvényhatósági bizottság azon álláspontra helyezkedett, hogy a három évet kiszolgált katonák a törvény rendelkezésének megfelelőleg tartattak vissza s a hadparancs és királyi leirat a képviselőház előtt történt miniszterelnöki nyilatkozatokkal elintéztet nyert.

Majd Székelyudvarhely város képviselőtestületének az önkéntes adózást eltöltő határozatát vették tárgyalásra. Erre nézve a közgyűlés dr. Gyarmathy Dezső, dr. Kovácsy Albert ügyvéd, Václav tiszti-ügyész és Ugron János orsz. képviselő biz. tagok felszólalásai után nagy többséggel a városi határozat megsemmisítését mondta ki és ezt a következőképpen indokolta meg:

„Minden törvényes alapot nélkülöző és illetéktelen Székelyudvarhely rendezett tanácsu város képviselőtestületének azon határozata, melylyel az önkéntes adóbefizetés elfogadását szándékozt megakadályozni, mert az 1886-ik évi XXII. t.-c. 2. és 21. §. szerint ugy a rendezett tanácsu városok, mint a községek kötelesek a törvényeknek és kormányoknak, az állami igazgatásra vonatkozó rendelkezéseit végrehajtani, az 1883-ik évi XLIV. t.-c. 42. §-a pedig az állami adók beszedését egyenesen a rendezett tanácsu városok és községek köteles teendői közé utalja. Ez a rendelkezés pedig még a jelenleg létező költségvetésen kívüli állapot mellett sincs felfüggesztve: mert az 1867. évi X. t.-c. s ennek analogiája mellett az 1886. évi XXI. t.-c. 20. §, világos értelme szerint csakis az állami adók tényleges behajtása szünetel, a beszedés pedig, miként az, az 1883. évi XLIV. t.-c. 54 §-ából határozottan kitűnik, nem behajtási cselekmény, hanem érvényben álló kezelési teendő, amelyet a költségvetésen kívüli állapot nem érint. Törvényes hatáskörét lépte tehát a Székelyudvarhely rendezett tanácsu város képviselőtestülete ezen megfélebbezett határozatával, mert semmiféle törvény sem ad jogot neki arra, hogy a hatályban levő törvények végrehajthatóságát felülbírálhassa s a törvényes köteleesség teljesítését megtagadhassa. Nem tartható fenn a kérdéses határozat azért sem, mert az adótarozások nemcsak folyó részletekre, hanem nagyrésztben a múlt évekről származó hátralékokra is fizetnek, ezekre pedig a kincstárnak — tekintet nélkül a költségvetésen kívüli állapotra — törvényesen megszerzett oly feltétlen követelési

joga van, amely jognak felülbírlására nemcsak a rendezett tanácsu városoknak, de a törvényhatóságoknak sincs joga, sőt ellenkezőleg az 1883. évi XLIV. t.-c. 39. §. határozott rendelkezése szerint minden beszédre köteles szerv tehát a rendezett tanácsu város is kétségbevonhatatlanul köteles minden részletfizetést elfogadni. Ezen indokok alapján kellett a hivatkozott határozatot megsemmisíteni.

A közgyűlést d. u. 3 órakor nyitotta meg Hollakó főispán s első sorban is a választások történetek meg. E szerint Bíró Dénes vármegyei főlevéltárost székelykeresztúri szolgabírónak, Paál Árpádot vármegyei árvaszéki ülnöknek és Orbán János báró ülnököt árvaszéki elnök-helyettesnek választották. Az új szolgabíró és ülnök nyomban esküt is tett.

A kormányrendeletek során tudomásul vették az egyes miniszterek búcsu- és beköszöntő leiratait s ugyasintén a kihágásokról szóló szabályrendelet azon módosításának megsemmisítését is, amely szerint az ünnepnap palinkamérés vármegyénk területén eltiltassék.

Dr. Damokos alispán tette meg jelentését, melyet tudomásul vettek Gyarmathy Dezső dr. biz. tag interpellációjára adott azon kijelentésével együtt, hogy vármegyénk területén semminemű sorozás nem foly, a minthogy ujoncmegajánlás nélkül nem is történhetik sorozás. Nagy Lajos árvaszéki ülnök lemondását elfogadták s feliratot intéztek az igazságügyminiszterhez, hogy a kir. bíróságok a 20 km-nél távolabb lakó ügyfeleket ne idézzék d. e. 8 órára, hanem legalább 10 órát állapítsanak meg, mert a gyakori késések miatt sok esetben joghátrányok merülnek föl az egyesek kárára. — Több vármegye átiratát pártoló felirattal támogatják és a kérvények rendjén a törvényhatósági utaknál alkalmazott járási utmesterek lakbérért 200—200 koronában határozták meg. Orbán báró árvaszéki ülnöknek egy évi szabadságot engedélyeztek. Ugron Zoltán tvh. biz. tag indítványára az alispánt utasították, hogy azon esetben, ha az ex-lex miatt a vármegyei tisztviselők fizetése s lakbéré nem folyósítható, azonnali intézkedhetés céljából rendkívüli közgyűlést hívjon össze.

Az egyes községek zárszámadásai s más ügyek az állandó választmány véleménye szerint nyertek elintéztet. A közgyűlés a 370 tárgyat szombaton este kevéssel 6 óra utánra elvégezte s így hétfőre csakis a jegyzőkönyv hitelesítése maradt.

A Himnusz a templomokban. Okt. hó 23-án a budavári hercegprímási palotában az ország katolikus püspökei értekezletre jönnek össze. Ez az értekezlet fog dönteni abban a kérdésben, vajjon a Kölcsey Himnuszát szabad-e énekelni a katolikus templomokban.

terségről, azonban az országgyűlésnek tagja maradt, sőt részt vett a Windischgrätzhez küldött sikertelen békeküldetésben is, honnan azonban nem térhetett vissza. A forradalom idejét nyugalmában töltötte, csak a forradalom és háború iszonyainak enyhítésén fáradozott. Forradalmak idején a szenvedélyek szerepelnek első sorban. Deák pedig sem elveinél, sem vérmérsékleténél fogva nem érzett hivatást a szenvedélyek élére állni, azért a forradalmi kiáltvány megfogalmazását is megtagadta, mondván: nem értek hozzá; bizzanak meg a törvények szerkesztésével, kötelességem teljesítem. Helyt is állok mindenkor, ha manifestumra, államiratra vagy képviselőházi határozat szövegezéséről volt szó a forradalom idejétől eltekintve. Az országgyűlésen többé nem vehetett részt, a császáriak a megjelenésben megakadályozták.

Deák 1854-ig az időt birtokán töltötte, akkor Pestre költözött az „Angol királyné” szállodába, hol lakása gyűlöhelye lett a kesergő hazafiaknak. Deák ezen idő alatt a nemzet erkölcsi erejének és reményének táplálására minden lehetőt megtett; erős hite volt, hogy a kormány gyengesége és hibái visszafogják szerezni Magyarország rendelkezési jogát, csak türelemmel kell bevárni az idők teljességét.

Az 1848-iki törvényekben lefektetett szélesebb körű szabadságért, melyet mindjárt nem is élvezhetett, a nemzet súlyosan megszenvedett. Deák meg is jegyezte akkor, hogy a jog fejlődése nem oly csendes, mint a növényé s a szabadság bajjal, áldozattal, küzdelemmel és veszéllyel jár, fárdui és sokat küzdeni kell azért. Az Isten nem ajándékozza a jogot ingyen, kegyelméből, sőt megnehezíti a munkát, a küzdelmet.

A Magyarországra bevezetett kormányzati rendszer tulzása miatt nem szilárdulhatott meg,

mert nem kegyelmezett sem államiságnak, sem sem nemzetiségnek: sőt szövetségeseit, a nemzetiségeket is eljjesztette. A kísérletnek meg kellett hiúsulni, mert a végletek közt nincs közvetítés. A hatalom, mely intézményeinket lerombolta, nem tudta eltörölni az emlékezetet s így nem fojthatta el jövőnket sem. A hazában volt egy hely, hová a magyar hazafiság régi kultusza megvonult, s honnan a vidékre mindenfelé ment a vigasztalás, a kitartásra buzdítás. Ez a hely a Deák lakása volt.

E közben az osztrák államférfiak Deákot is megkísérelték s ragyogó színekkel festették, hogy mily nagy boldogság vár Magyarországra, ha egybeolvad Ausztriával, de erre Deák azzal felelt, hogy mennyivel nagyobb a mennyi boldogság és még sem akar senki meghalni. Mások meg elbizakodottan adták tudtára Deáknak, hogy annyi bevégzett tény után Magyarországon nem lehet újra kezdeni, de Deák erre azzal felelt, hogy bizony aki rosszul gombolja be a kabátot, kigombolja s újra kezdi. Inkább levágják a gombot dühösködik az osztrák, Deák szeliden azt felelte, akkor éppen nem lehet begombolni. A történelem Deáknak adott igazat, a rendszer fentartása iránt a *bizalom a Lajtán túl is megrendült*, szeretnék újra gombolni.

A nemzet figyelme is ekkor újra Deák felé fordult, töle várják a jelt; de ő hallgatott, mert meg volt győződve, hogy a *kiegyezés akkor lesz meg, ha politikai szükségé válik*, s a béke nép és fejedelmek között, meg a monarchia két állama között csak így szilárdulhat meg. Nem sietett a cselekvés terére, tartotta magát a kedvező alkalomra.

Deák hallgatásának az 1860-iki októberi diploma vetett véget, mely lehetővé tette a nemzet felszólalását; valóban rá most volt a legnagyobb szükség. A köztörvényhatóságok helyüket elfoglalván, a régi magyar jog teljes helyreállítását kez-

dették követelni, mi a demokratiai intézmények felforgatásával és a régi osztályok közötti gyűlölet felújításával lett volna egyjelentőségű. Deák meggyőzte honfitársait, hogy az 1848-iki törvényekben kimondott demokratikus elvek mellett a magyar jogot változtatás nélkül visszaállítani nem lehet és hogy minden változtatás, melyet nem az alkotmányos törvényhozás tesz, oktrojálás lenne s utóljára teljes anarchia következne be a változtatás sokfélesége mellett. Idegfeszítő erélyével a veszélyt csakugyan elhárította és a nemzetet türelemre bírta.

Az 1861-iki országgyűlésen ő mutatta meg a nemzetnek az *archimédiusi pontot*, melyen szilárdan elhelyezkedhetik, alkotmányunk visszaszerzésére, beszédeivel és felirataival. Magyarország jogai oly világosan és kétségbevonhatatlanul sohasem voltak felderítve, mint ezen felirataiban, melyekben a jogi és történeti fejtegetések mellett a *szabadság örök elvei, a népek elvülhetetlen jogai s a politika kétségbevonhatatlan alapigazságai foglaltak helyet*. Hiába való volt a jogvesztés elméletének felállítás az osztrákok részéről. Deák igen szépen kimutatta, hogy a hódító joga csak fegyveréig ér, a hódítottak nincsenek erkölcsi kötelességei a hódító irányában. A fejedelmek alkotmányt adott ugyan az országnak, de ezt Deák visszautasította s ősi alkotmányunkat követelte, mely nem egyszerű törvény, hanem kölcsönös egyezkedés folytán kötött szerződés az uralkodóház között és Magyarország között, amely egyiknek biztosítja az örökösödés jogát, a másiknak alkotmánya önállóságát. E szerződésnek világos feltétele az országgyűlés által alkotott és a fejedelmek által szentesített törvényeknek megtartása.

Ezen az országgyűlésen a kormány és nemzet nézetei annyira élesen állottak szemben egymással, hogy a kiegyenlítés nem volt lehetséges. Várni kellett még és a nemzet várt türelemmel a

P o
szintársul
sija előz
szintársul
egy sz
Akar a
szinjátzó
gyük bír
kell kons

C s
válnak
sos néps
szintársul
Rákosi
szinművé
vált a tá
közönség

Ezt
günk sz
roly „Bo
melyhez
szerzett.

operette
az orosz
Erőteljes
sok taps
megismé
lón n
Szidi as
vényre j
S z a t h
megállta
R á t k a
diszkrét
keltő ak
a közö
H o r t i
r e g h

Lajos (C
s helyes
tetszésé
hogy m
importá
végig m
egészen
helyes,
társulat

V
vári tan
műve:
félíg te
életből
lokkal
lélő fig
mal is
partne
kellem

törvény
Amít
hozta
husvéti
alatt. F
ségére
téssel,
ugyan
vissza
a mon
hozni.
val fel
tette a

férfini
szágná
való
mányt
anyag
munká
felől
ügyet
a per
gedni.
alapj
gát és
addig
delem
hogy
állasp
legye
és eg
körül
lefekt
fejles
hogy
tartar
A kü

Színészet.

Polgár Béla erdélyrészi első színikerületi szintársulata napról-napra mindinkább megvalósítja előzetesen hozzáfűzött várakozásunkat. A szintársulat tagdhatatlanul elsőrendű és minden egyes szerepkörét teljes hivatottsággal betölti. Akar a műszaki igazgatást tekintjük, akár a színjátszó személyzet ambíciózus működését végük bírálat alá — megelégedést, sőt elismerést kell konstatálnunk az elfogulatlan szemlélő.

Csütörtökön (e hó 15-én) Gécy Istvánnak „A mit az erdő mesél” című 3 felvonásos népszínművével kezdte meg működését a szintársulat és pénteken Beöthy László és Rakosi Viktor „Aranylakodalom” c. látványos színművét adta. Mind a két előadás becsületére vált a társulatnak s éven azért igen kár, hogy közönség kevés számban mutatkozott.

Ezt azonban bármely helyrehozta közönségünk szombaton, Martos Ferenc és Bakonyi Károly „Bob herceg” c. operette-je alkalmából, a melyhez Huszka Jenő bájos és ritka szép zenét szerzett. A szöveg és zenében egyaránt kedves operette nálunk is teljes sikert aratott s ebben az országrész Pálffy Nina primadonnát illeti. Erőteljes és kellemes csengésű hangjával igen sok tapsot aratott s énekszámait többször kellett megismételje György herceg szerepében. Hasonlóan nyilatkozhatunk Polgárné Szepessy Szidi asszonyról is, aki Annie szerepét teljes érvényre juttatta. Bárházi Teréz (királynő) és Szathmáryné (Viktória hercegnő) szintén megállták a helyüket. A férfi-szereplők közül Rátkai Sándor (Pomponius) emelkedett ki diszkrét és természetű játékával. Derűségét keltő aktuális kupléit pedig sokszor megújraza a közönség. Sopronyi Ervin (Hoppmester), Horti Sándor (Táncmester és Pickvick), Szőregh Gyula (Plumpuding) és Szathmáry Lajos (Cipsy fűszeres) mind igen jó alakok voltak s helyes alakításukkal megnyerték a közönség tetszését. Szóval a „Bob herceg”-en meglátszik, hogy magyar írók műve s nem holmi idegenből importált léhaság. Demokratikus szellem vonul végig rajta és habár regényes színezettel is bír, egészen megfelel a mai gondolkodásnak. Igen helyes, hogy vasárnap este ismét színrehozza a társulat.

Vasárnap Moldován Gergely kolozsvári tanár, a kiváló román író 3 felv. népszínműve: „Flórika szerelme” került bemutatásra félíg telt ház előtt. Az erdélyrészi román népből vett színjáték tele van szebbnél-szebb dalokkal s nem egy hatásos jelenet köti le a szemlélő figyelmét. Pálffy Nina (Flórika) ez alkalommal is szépen énekel és sok tapsot nyert. Méltó partnere volt Kémény Lajos (Juon), aki szintén kellemes hanggal bír és jól énekel. Említést

törvények alapján állva és semmit sem kockáztatva. Amit az 1861-iki év nem hozott meg, meghozta az 1866. illetve az 1867-iki, Deák Ferenc husvétii hatalmas cikke és külső események hatása alatt. Ebben a cikkben Deák a fejedelem bölcsességére és igazságszeretetére hivatkozott oly kijelentéssel, hogy a magyar nemzet soha sem fogja ugyan alkotmányos önállóságát feláldozni, de ha az visszaállítatik, kész törvényeit törvényszabta uton a monarchia szilárd fennállásával összhangzásba hozni. Erre a király az országgyűlés összehívásával felett s trónbeszédében a pragmatika-sankciót tette az egyezkedés alapjává.

A kiegyezés megalkotása Deák Ferenc államférfi pályájának fénypontja. — Ez által az országnak az uralkodóhoz és örökös tartományokhoz való viszonyát törvényesen rendezte, az alkotmányt és a nemzet létét megerősítette, kifejlését, anyagi és szellemi művelését lehetővé tette. Nehéz munkát, nagy erőfeszítést kívánt, mert míg egyfelől a központosítási törekvés minden fontosabb ügyet a közügyek közé akart sorozni, másfelől a personal-unio hívei alig akartak közös ügyet engedni. Deák elvül felállította a pragmatika-sankcio alapján a közös és viszonyos védelem szükségességét és ebből vonta le a közös ügyeket, elmenvén addig a határig, meddig a közös és viszonyos védelem kötelezettsége követelte, de óvakodott, nehogy e kötelezettség határait átlépje. Határozott álláspont arra, hogy a monarchia fennállása lehető legyen, de ezzel szemben Magyarország önállása és egyenjóságú biztositassék. E mellett fontos körülmény volt, hogy az 1848-us törvényekben lefektetett demokratikus elvek keresztülvitele és fejlesztése hazánkban biztositassék. Megmutatta, hogy aki mérséklettel és szilárdsággal megtudja tartani álláspontját, nagy dolgokat végezhet be. A küzdelemben Deáknak fegyvere a lángész ki-

érdemelnek ügyes játékukért Vadász Lajos (Bokotán), Sopronyi (Aron), Rátkai Sándor (Petrikás), Szabolcsiné (Szófia) és Szathmáry Lajos (Onuc), aki csekély szerepét is kiválóan töltötte be. Különböző az összes szereplők igen jól megállták helyüket.

Hétfőn bérletszünetben Molnár F. nagyhatalmú bohózatát „A doktor ur”-at adták elő. A szellemes darabnak minden részét igen jól értették a szereplők, úgy, hogy az előadás ellen kifogást emelni egyáltalában nem lehet. A dícsérendő körülmények között kell felemlíteni azt a jelenséget, hogy úgy a hölgyek, valamint az urak a sikamlós helyeket nem domborították ki, hanem tapintatosan átsiklottak rajtuk. Közönség ugyan kevés volt, de azért a szereplőknek bő taps jutott ki. Szabolcs Ferenc (dr Sárkány) jól betöltölte magát az ügyvéd szerepébe s tüzes beszédeivel nagy hatást ért el. Vadász L. (Puzsér) különösen egy-egy jelenetben szintén igen jó volt, nemkülönben Szőregh (Csató) és Horti S. (Bertalan) is. Sz. Kendi Boriska (Lenke) olyan kedves volt, hogy az egész közönséget magával ragadta naív, diszkrét játékával. Szabolcsiné és Sz. Hervai E. szintén hathatósan hozzájárultak a sikerhez.

Keddén ismét igen élvezetes estéje volt közönségünknek a „Bajusz” előadásán, mely valóban megérdemelte volna, hogy zúfolásig teljék a színterem nézőkkel. A magyar huszár s az erős magyar érzés teljes diadalt aratott a németen — szerelem dolgában. A szereplők egymással vetélkedtek játékukban s valamennyi a legsikerültebb alakítást produkálta. A főbb szerepek Pálffy Nina (Matilda), Szabolcsiné (Amália), Sz. Kendi Boriska (Rosetta), Szathmáryné (Ilona), Kemény Lajos (Kozáry), Rátkai Sándor (János, huszár), Vadász (Kozáry alkancellár), Szőregh (Ottó gróf) mindannyian remekül játsztak.

Tan- és nevelésügy.

Parajdról érdekes tanügyi adatokkal számol be tudósítónk. E szerint Parajdon az összes tankötelesek száma 698. Ebből óvodaköteles: 135, rendes: 389, ismétlő tanköteles: 171 és iparos: 3. Róm. kath. van 253, ev. ref. 416, gör. kath. 3, unitárius 7, ev. luth. 2 és izraelita 9, összesen: 698. E létszámból a folyó tanévre beiratkozott a mindennapi tankötelesek közül: 360 s az ismétlősök közül 120, összesen 480, akik már ez idő szerint tényleg fel is járnak iskolába s kiknek nevelés-oktatása 6 működő rendes tanítóra van bízva. Így az óvodaköteleseket figyelmen kívül hagyva, iskolai oktatásban nem részesül: 80 tanköteles, mely körülmény csak úgy állhat elő, hogy ezek egy része szülőivel együtt idegenben van munkára, más része ruhátlan avagy szolgálatba ment stb.

váltsága, erős logikája és nagy ítélőképessége. Lelkiismerete páratlan, minden állítását, mielőtt nyilatkozott, minden érvét, mielőtt használta többször megfontolta, mert nemcsak meggyőzni akart, hanem egyuttal igazságot is szolgálni. A kiegyezés az 1867-iki XII. törvényeinkben van megörökítve, de létesítése után is érette még kemény harcokat kellett vívnia a támadókkal szemben. Deák megívta sikerrel, mert a nemzetnek kiváló tulajdonsága, annak gyöngesége nélkül, mind meg voltak benne.

Utolsó nyilvános szereplése az 1873. évi jun. 28-iki beszéde volt, melyben mintegy végrendelete gyanánt a szabad egyházat szabad államban tüzte ki a fejlődés céljával, megjelölve az odavezető ut egyes megállóhelyeit is. Betegeskedni kezdett, a felmerült torzsalkodások és önző érdekek is bántották; ezért félre vonul, de a haza ügyei iránt való érdeklődését haláláig megtartotta. Negyvenhárom évi férfias és önzetlen működésének jutalma a dícsőség, melyet soha sem kerészt, hanem amely őt kereste fel; jutalma a koronás király állandó bizalma.

Az az aranyzsal, mely Deák pályáján végigvont, a jog és szabadsáért való küzdelem volt. Küzdelem a jogért, melyet megvédeni, sőt többekre kiterjeszteni segített; küzdelem az alkotmányos szabadsáért, melyet sértetlenül hagyott rank. Mi hazafiasan cselekszünk, ha polgári erőnket és államférfiúi tulajdonait elsajátítani s művét ugyanazokkal az eszközökkel, melyekkel létesítette, biztositani törekszünk. Ha azt tesszük, megnyugodhatunk, hogy köteleseinket teljesítettük, az utókor hálás lesz irántunk. Hajoljunk meg Deák Ferenc nagysága előtt, mert abban nemzetünk nagysága is benne foglaltatik. Az ő szellemében, a törvényesség útján haladva, a törvényt tisztelve, jövőnk nem lehet kétes!

Eltekintve ettől, örömmel konstatálhatjuk, hogy Parajd községe a népoktatás szolgálatában elég fényes sikerekkel dicsekedhetik, mely örvendetes tény az ott működő tanítók buzgóságában gyökerezik. — Ahhoz azonban, hogy a Parajdon ma tökéletes nivón álló áll. iskolával párhuzamban egy kisedóvoda mily megmérhetlen szolgálatot tenne: szolgáljon kommentárul a fent kimutatott 135 óvodakötelesek száma. Ajánljuk e fontos kérdés megoldását a felsőbb tanügyi vezetőség sürgős figyelmébe.

Különbélék.

— **Személyi hir.** B. Polgár Béla, az erdélyrészi első színikerület igazgatója súlyos betegsége miatt szintársulatától visszamaradt volt a sepsiszentgyörgyi kórházban. Mint örömmel értesülünk a derék színész és igazgató a ma reggeli vonaton fölgyógyulva feleségével városunkba érkezett.

— **Az időjárás** egészen téliesre fordult. Kedden este nagy pelyhekben hullott a hó városunkban és vidéken.

— **Színházi műsor.** (Ma csütörtökön) „Katalin” operette, pénteken ifjusági előadásul „Ocskay brigadéros” történelmi színmű, szombaton „Niobe” operette kerül előadásra. Szombaton — a tánciskolai vizsgálatra való tekintettel — az előadás kezdeté este pont 7 órakor lesz. Vasárnap d. u. zóna-előadásul félhétórakkal: „Bottyán generális” színmű; este pedig rendes helyárakkal „Bob herceg” operette másodszer.

— **Tánciskolai befejező-estélyek.** Simkovits József okl. tanítónak szombaton és vasárnap este fogja megtartani a hat hétig tartott tánciskolai tanfolyamait. A tanintézetbeli növendékekkel vizsgabálja szombaton este 7 órakor a Budapest-szálló nagytermében veszi kezdetét és színház után 9 órakor az ujszinteremben folytatódik. Vasárnap pedig a nagyteremben felnőtt-, kezdő- és haladó növendékeivel tartja meg este 7 órától kezdődőleg zártkörű tánciskolai befejező estélyét. Mind a két alkalomra a n. é. közönséget e helyen is tisztelettel meghívja az igen szép eredményt fölmutató táncmester. A vizsgákra igen érdekes és szép táncok vannak fölveve.

— **Félarú vasuti jegy** váltására jogosító arcképes évi igazolványok az 1904. évre idejkorán leendő érvényesítésük végett a m. kir. államvasutak igazgatóságához (VII. ker. Andrássy-ut 73-75) már f. évi október hó 20-tól kezdődőleg beküldhetők. Azon igényjogosultak pedig, kik a folyó évben ily igazolvány birtokában nincsenek, de ilyent az 1904. évre váltani kívánnak, az igazolvány kiállítását ugyancsak a fenti időponttól kezdve kérelmezhetik. Nehogy tehát e tekintetben késedelem merüljön fel, figyelmeztetnek az érdekeltek, hogy az érvényesítés kieszközölését, illetve az új igazolványok kiállítását az előirt módon mielőbb kérelmezzék. A nyugdíjasok lakhelyükre illetékes közigazgatási hatóságok által nyugdíjas minőségüket és azt, hogy díjazott tisztiséget, vagy fizetéssel járó hivatalt nem viselnek, folyamodványaikon igazoltatni tartoznak.

— **Egészséget a betegnek, erőt a gyengének!** Ez a jelszava a Jurisics Péter pakráci gyógyszerésznek, kinek híres pakráci cseppei csodaszerű gyógyhatása miatt a világ minden részében kitűnő hírnévre tettek szert. A pakráci cseppek csodaszerű hatását érdekesen beszéli el az öreg Vidmarics Péter, mint az lapunk hirdetései között található képen látható. Melegen ajánljuk t. olvasóink figyelmébe Jurisics Péter gyógyszerész hirdetését, mert a pakráci cseppek oly szer, melynek egyetlen házban sem szabad hiányozni és válják általánossá a jelszó: Egészséget a betegnek, erőt a gyengének!

Szerkesztői üzenetek.

Dr Kovács Géza orvos urnak Helyben. A mivel hölgyekhez intézett nagybecsű orvosi levelét köszönettel vettük és jövő számunkban örömmel közöljük. A gyermekek fogainak gondozását részünkről is egyik legfontosabb életszükségletnek tartjuk s bizonyára igen nagy hálával fogadja olvasóközönségünk is egy tapasztalt orvos közérdekű tanácsait itt a nyilvánosság előtt, hol paciensekre való tekintet nélkül az egész székelység részesülhet annak áldásaiban. Vajha e példa követőkre találja?

R. I. és D. M. Az együvé tartozó közleményeket megkaptuk, de jelen számunkra későn érkezvén, kénytelenek voltunk a jövőre hagyni Szives üdvözlét!

